

Духовно-естетичне виховання учнів позашкільних закладів освіти засобами гончарного мистецтва

Анотація. У статті висвітлено особливості духовно-естетичного виховання учнів у позашкільних закладах освіти через залучення до гончарного мистецтва. Проаналізовано історичні, культурні та педагогічні аспекти використання гончарної справи як ефективного інструменту розвитку духовних та естетичних якостей особистості. Особливу увагу приділено ролі гончарного мистецтва у формуванні творчих здібностей, культурної ідентичності та духовного самовираження учнів.

Ключові слова: духовно-естетичне виховання, гончарне мистецтво, позашкільна освіта, творчість, культурна ідентичність.

Annotation. The article highlights the peculiarities of the spiritual and aesthetic education of students in out-of-school educational institutions through involvement in pottery art. The historical, cultural and pedagogical aspects of the use of pottery as an effective tool for the development of spiritual and aesthetic qualities of a person are analyzed. Special attention is paid to the role of pottery in the formation of creative abilities, cultural identity and spiritual self-expression of students.

Keywords: spiritual and aesthetic education, pottery art, extracurricular education, creativity, cultural identity.

Духовно-естетичне виховання учнів у позашкільних закладах освіти є важливою складовою формування гармонійної, творчої та культурно розвиненої особистості. Одним з потужних засобів духовно-естетичного виховання є залучення дітей до традиційних видів народної творчості, зокрема до гончарного мистецтва, «яке дисциплінує, привчає до створення естетичного, духовного, культурного та освітньо-виховного середовища» [4, с. 221].

Гончарство як вид декоративно-ужиткового мистецтва має давні історичні корені, що дозволяє учням не тільки розвивати художні навички, а й пізнавати культурну спадщину свого народу. Через створення виробів із глини діти не лише розвивають дрібну моторику і художнє мислення, а й долучаються до процесів самопізнання і самовираження.

Під час навчання гончарства використовується ручна праця, яка є основою процесу мислення; ключом до розуміння технічних засобів і використання їх у діяльності; формує базові практичні уміння, необхідність яких виявляється у виконанні щоденних дій; формує виховні цінності, що втілюються у характері людини; розвиває креативність. Вона уможливорює ґрунтовне ознайомлення з матеріалами, розвиває практичні вміння, створює умови для винахідливості й стимулює ініціативність, а це сприяє розвитку самостійної діяльності та мислення. Вона також є фундаментом і сутністю творчості [3, с. 70-71].

Гончарне мистецтво, завдяки своїй культурній глибині, слугує важливим засобом духовного виховання учнів. Робота з глиною має особливий символізм, адже цей матеріал втілює зв'язок між природою та людиною, а сам процес творчості дозволяє учням заглиблюватися у внутрішній світ і розвивати емоційну чутливість. Під час створення гончарних виробів учні навчаються терпінню, уважності та відповідальності за результат своєї праці. Ці якості є важливими складовими духовного виховання, що допомагають формувати у молоді цінності, пов'язані з працею, творчістю та самовдосконаленням.

Естетичне виховання спрямоване на розвиток здатності сприймати й творити прекрасне у навколишньому світі. Гончарство як вид мистецтва дозволяє учням розвивати естетичне сприйняття через процес формування художніх образів. Під час роботи з глиною діти оволодівають навичками композиції, кольорознавства та відчуття форми, що сприяє розвитку їхніх художніх здібностей. Крім того, гончарне мистецтво дозволяє пізнавати різні

стилі та техніки, що збагачує естетичний світогляд учнів та розширює їхні творчі горизонти.

Залучення до гончарного мистецтва сприяє формуванню культурної ідентичності учнів. Гончарство має глибокі історичні корені в культурі багатьох народів, не є винятком й українська культура. Через ознайомлення з традиціями та техніками народного мистецтва діти навчаються цінувати культурну спадщину, розуміти її значення і місце в сучасному світі. Використання гончарства як методу виховання сприяє тому, що в учнів розвивають почуття належності до національної культури, а також формується глибше розуміння власної ролі у збереженні та розвитку традицій [4, с. 223].

Гончарне мистецтво є потужним засобом розвитку творчих здібностей учнів. Під час занять діти отримують можливість вільно експериментувати з формою, текстурою та кольором, що сприяє розвитку їхнього художнього мислення та уяви. Важливим аспектом цього процесу є індивідуальний підхід до кожного учня, що дозволяє враховувати його особисті інтереси та здібності. Гончарне мистецтво допомагає учням розкрити свій творчий потенціал та реалізувати його у власних унікальних виробках.

Заняття гончарним мистецтвом мають глибокий вплив на психологічний розвиток дитини. Робота з глиною сприяє зниженню стресу. Такий підхід допоможе зняти емоційну напругу, підвищити впевненість у власних силах, а також покращити емоційний стан учня. Психологи відзначають, що через гончарство учні можуть виражати почуття і думки, що позитивно впливає на формування їх емоційної саморегуляції.

У позашкільних закладах освіти гончарне мистецтво виступає не лише як засіб творчого розвитку, а й як інструмент педагогічного впливу. Використання гончарства в освітньому процесі сприяє розвитку комунікативних навичок, взаємодії в колективі та відповідальності за спільну роботу. Під час занять учні не лише працюють над індивідуальними проєктами, а й беруть участь у спільних творчих заходах, що сприяє розвитку вміння працювати в команді, обмінюватися ідеями та допомагати один одному. Це має важливе значення для формування соціальних навичок та адаптації учнів до колективної діяльності.

Педагог виступає наставником, який не тільки навчає технічних аспектів гончарської діяльності, а й підтримує інтерес і мотивацію учнів до творчості. Важливо, щоб викладач стимулював креативність, самостійність, допомагав розкрити внутрішній потенціал кожного учня та надавав можливість реалізувати себе. Педагог має бути прикладом духовності та естетичного сприйняття світу, що передається учням у процесі їх творчого становлення.

Отже, гончарне мистецтво є ефективним засобом духовно-естетичного виховання учнів у позашкільних закладах освіти. Завдяки своїй глибинній культурній сутності, цей вид мистецтва дозволяє дітям розвивати не лише художні здібності, а й духовні якості, такі як терпіння, уважність та відповідальність. Заняття гончарством сприяють формуванню культурної ідентичності, естетичного світогляду та творчого потенціалу учнів, а також розвивають важливі соціальні навички. У поєднанні з педагогічними методиками, гончарне мистецтво стає важливим інструментом всебічного розвитку особистості, що є актуальним у сучасній системі позашкільної освіти.

Список використаних джерел:

1. Бабчук Ю.М., Чадюк Г.Ф., Крот О.А., Кузнець Ю.О. Декоративне керамічне панно в дизайні інтер'єру. *Science and society: modern trends in a changing world. Proceedings of the 2nd International scientific and practical conference*. MDPC Publishing. Vienna, Austria. 2024. Pp. 441-445.
2. Зубань В.М. Педагогічні умови формування духовного здоров'я учнівської молоді засобами гончарного мистецтва. *Наукові записки кафедри педагогіки*. Харків, 2012. Вип. XXX. С. 64-74.

3. Марущак О.В., Савчук І.В. Формування духовно-матеріальної культури учнів старшої школи засобами гончарства. *Science, research, development. Pedagogy.* (30.03.2018-31.03.2018). Warszawa: 2018. Т. 3. С. 69-72.

4. Марущак О.В., Савчук І.В., Бойчук С.О. Духовно-естетичне виховання учнів ЗНЗ засобами гончарного мистецтва. *Актуальні проблеми підготовки вчителя трудового навчання та технологій середньої школи: теорія, досвід, проблеми*: зб. наук. пр. Вінниця: ТОВ «Меркьюрі Поділля», 2018. Вип. 1. С. 221-225.

5. Соловей В.В. Місце барської кераміки у гончарній спадщині України. *Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка*. Дрогобич: Видавничий дім «Гельветика», 2022. Вип. 48. Том 2. С. 66-71.

6. Соловей В.В., Миколишена Б.О., Русавська Ю.О. Види трипільської кераміки. *Сучасні тенденції підготовки майбутніх учителів трудового навчання та технологій, педагогів професійної освіти і фахівців образотворчого та декоративного мистецтва: теорія, досвід, проблеми*: зб. наук. пр. Вінниця: ТОВ «Меркьюрі-Поділля», 2023. Вип. 6. С. 217-220.